

היום נלמד בעזרת ה':

דף קיג

קושיא: **וליפרקיה:** עדיין הוא יכול לפדותם, שהרי למדנו במשנה במס' מעשר שני שאם הוא פדה את פירות המעשר שני מחוץ לירושלים, והעלה את המעות לירושלים וקנה בהם דברי מאכל, והמאכלים הללו נטמאו, הוא יכול לפדותם ולקנות במעות מאכל אחר טהור, וא"כ חזרה הקושיא מדוע ייגנז?

תירוץ: **כר"י דאמר יקבר:** משנתנו סוכרת כרבי יהודה שאמר שמאכל שנקנה בכסף מעשר שני ואח"כ נטמא, אי אפשר לפדותו אלא יקבר, ולכן משנתנו אמרה שייגנז.

קושיא: **אי הכי:** א"כ מדוע משנתנו אמרה זאת לגבי עיר הנידחת, והרי כל פירות שנקנו בירושלים בכסף מעשר שני ונטמאו דינם שייגנזו.

לא, לעולם בטהור: אלא משנתנו עוסקת באדם שהעלה מעשר שני טהור לירושלים ואח"כ נעשתה עירו עיר הנידחת, ונאסרו הפירות שלו עם שאר שלל העיר, ולכן צריך לגונם, ומדובר שלאחר שהוא הכניס את המעשר שני לירושלים נפלו מחיצות (- חומות) ירושלים, ולכן המחיצות לא קולטות את המעשר שני אלא הוא נאסר.

וכדרבא: וכפי שאמר רבא - יש מצווה מן התורה לאכול את המעשר שני בתוך חומת ירושלים, אבל הדין שהמחיצות קולטות (- שמעשר שני שנכנס לתוך חומות ירושלים אסור להוציאו ולפדותו) הוא מדרבנן, ודין זה גזרו רבנן רק כאשר חומות העיר קיימות, אבל אם הם נפלו לא גזרו והוא יכול להוציאם ולפדותם, ולכן אם לאחר שהוא הכניס את המעשר שני לירושלים נפלו המחיצות עליו לגונם כיון שהם שלל עיר הנידחת, ולכן אמרה המשנה שמעשר שני שבעיר הנידחת ייגנז.

*

למדנו במשנה - כתבי הקדש יגנזו:

מתניתין דלא כר"א: משנתנו אינה כרבי אליעזר הסובר שאם יש בעיר אפילו מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנידחת, מכיון שצריך לשרוף את כל מה שנמצא

בעיר, והרי אסור לשרוף את שם ה', לכן אפילו אם היתה רק מזוזה אחת בכל העיר הזו, אי אפשר לשרוף את כל השלל שבעיר, ואילו לשיטת משנתינו אם יש בה כתבי קודש כגון מזוזה היא נעשית עיר הנידחת אלא שצריך לגונזם.

*

למדנו במשנה - ר"ש אומר אמר הקב"ה וכו':

הגמ' להלן מבארת את מחלוקתם של ר"י הגלילי ור"ע שנחלקו במשנה האם מה שנאמר "לא תִבְנֶה עוֹד" הכוונה שלא תיבנה לכומו שהיתה אבל נעשית לגינות ופרדסים, או שאפילו גינות ופרדסים לא תיעשה:

לימא בדר' אבין א"ר אילעא קמיפלגי: אולי נאמר שר"י הגלילי ור"ע במשנה נחלקו בדברי רבי אבין אמר רבי אליעא?

דא"ר אבין א"ר אילעא: בכל מקום שאתה מוצא 'כלל' במצוות עשה ו'פרט' באיסור לא תעשה, לא דנים אותו ב'כלל ופרט'. כגון הפסוק "וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם" זהו 'כלל', שכולל את הכל, דהיינו שאפילו גנות ופרדסים לא תיעשה אלא יש מצוות 'עשה' שהיא תהיה תל עולם, "לא תִבְנֶה עוֹד" זהו 'לאו' שלא יבנו בה עוד בניין בתים, לדעת רבי אבין לא דנים את הפסוק הזה ב'כלל ופרט' לומר שאין ב'כלל' אלא מה ש'בפרט' וללמוד שהיא תהיה "תל עולם" רק לגבי זה שאסור לבנות בה בתים אבל יהיה מותר לבנות בה גנות ופרדסים (= כלומר מה שהתורה אמרה 'כלל' "וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם" שמשמעותו שאסור לבנות בה כלום, זה רק מה שמפורש בפרט "לא תִבְנֶה עוֹד" שמשמעותו שלא לבנות בה בתים, ונמצא שמותר לעשות בה גנות ופרדסים), אלא אנו דורשים "וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם" שזהו איסור 'עשה' שלא יעשו בה אפילו גנות ופרדסים, ו"לא תִבְנֶה עוֹד" זהו איסור נוסף של 'לאו' לא לבנות בה בתים, (= כלומר שלבנות בה בתים זהו גם לאו וגם עשה).

דמר אית ליה דרבי אבין, ומר לית ליה דרבי אבין: שרבי יוסי הגלילי סובר את דבר רבי אבין ולכן אסור לעשות בה גנות ופרדסים, ור"ע לא סובר את דבר רבי אבין, אלא הוא סובר שדורשים את הפסוק ב'כלל ופרט', דהיינו מה שהתורה אמרה 'כלל' "וְהִיְתָה תֵּל עוֹלָם" שמשמעותו שאסור לבנות בה כלום, זה רק מה שמפורש בפרט "לא תִבְנֶה עוֹד" שמשמעותו שאסור רק לבנות בה בתים, אבל מותר לעשות בה גנות ופרדסים.

דחייה: לא דכ"ע אית להו דר' אבין, והכא בהא קמיפלגי: ר"י הגלילי סובר ש"לא תבנה תי"ד" משמעותו לגמרי, דהיינו לא לבנות בה כלום לעולם ואפילו לא גנות ופרדסים, ורבי עקיבא סובר שמשמעותו שהיא לא תיבנה לכמו שהיתה, אבל היא נעשית גנות ופרדסים.

*

תלושים: תלושים מהקרקע. **מחוברים:** מחוברים לקרקע.

של עיר אחרת: אם היו בה אילנות של עיר אחרת, בכל מקרה הם אסורים. **הגמ' מבארת:**

מאי 'עיר אחרת'? אמר רב חסדא, הכוונה לעיר יריחו, שנאמר בספר יהושע על העיר יריחו "וְהִיְתָה הָעִיר תְּרָם הָיָא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לִיהוָה".

*

[מכאן ע"פ ביאור חברותא]

וישבע יהושע בעת ההיא לאמר: ארור האיש לפני ה' אשר יקום ויבנה את העיר הזאת את יריחו, בבכרו ייסדנה, ובצעירו יציב זלתיה". "היא וכל אשר בה" משמע, שאף אילנות המחוברים שבה - אסורים.

תניא: לא יבנה את העיר יריחו, ויקראנה על שם עיר אחרת.

ואף לא יבנה עיר אחרת, ויקראנה על שם יריחו. כדי שהשם "יריחו" ימחה מן העולם.

דכתיב: "בנה חיאל בית האלי את יריחה. באבירם בכרו יסדה, ובשגוב צעירו הציב זלתיה". והיינו, שכנה חיאל עיר אחרת על שם יריחו, ועבר בכך על אלתו של יהושע. וזהו שנאמר "בית האליו", שעבר חיאל על האלה.

תניא: כמות אבירם בכורו, שהיה רשע, לא היה לו לחיאל ללמוד שלא להמשיך לבנות את העיר, כי היה יכול לתלות מיתתו ברשעו של אבירם, ולא בקללת יהושע.

אבל כמות שגוב צעירו - היה לו ללמוד.

והוינן בה: אבירם ושגוב - מאי עבוד [מה עשו]? למה קורא להם התנא רשעים? ומבארין: באמת אין אנו יודעים אם אבירם ושגוב היו רשעים או לא, ולא על כך דיבר התנא.

והכי קאמר התנא: באבירם בכורו היה לו ללמוד לאותו רשע, לחיאל. שהיה לו ללמוד ממות אבירם בכורו, שבא לו עונש זה מחמת קללת יהושע.

כתוב בפסוק שהבאנו לעיל: "בשגוב צעירו". ויש לתמוה, ממשמע שנאמר "באבירם בכורו", איני יודע ששגוב - צעירו הוא?

מה תלמוד לומר "שגוב צעירו"?

מלמד שהיה חיאל מקבר והולך [תוך כדי בניית אותה עיר] את כל בניו. מאבירם בכורו - עד שגוב, שהיה צעיר בניו.

אחאב - שושביניה הוה [ידידו ואוהבו של חיאל היה].

אתא איהו ואליהו [באו הוא ואליהו] למשאל בשלמא בי טמיא [לשאול בשלום חיאל, שהיה יושב אבל על בניו].

יטיב אחאב וקאמר: דילמא כי מילט יהושע, הכי לט [שמא כשקילל יהושע - כך קילל]: לא יבנו את יריחו על שם עיר אחרת [אף אם יקראו לה בשם אחר], ולא יבנו עיר אחרת - על שם יריחו? אמר ליה אליהו: אין. אכן כך.

אמר ליה אחאב: השתא לווטתא דמשה לא קא מקיימא [עתה אפילו קללת משה לא מתקיימת], דהרי כתיב: "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו'", וכתיב בהמשך: "וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים וגו'", הרי שקלל משה שאם יעבדו עבודה זרה - לא יהיה מטר.

וההוא גברא [ואותו אדם, על עצמו היה אומר] אוקים ליה עבודה זרה על כל תלם ותלם [עשה כל כך הרבה עבודה זרה, עד שהעמידה על כל תלם ותלם], ובכל זאת יורד כל כך הרבה גשם, ומקלקל את הדרכים, עד שלא שביק ליה מיטרא דמיזל מיסגד ליה [עד שמחמת הגשם אין יכול ללכת לעבוד לעבודה זרה]!

ואם קללתו של משה אינה מתקיימת, לווטתא דיהושע תלמידיה מקיימא [קללתו של יהושע תלמידו תתקיים]!?

מיד: "ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב: חי ה' אלהי ישראל אם יהיה השנים האלה טל ומטר וגו'". [מקרא זה סמוך למקרא של חיאל בת האלי שהובא לעיל].

בעי רחמי [ביקש אליהו רחמים], **והבו ליה אקלידא דמטרא** [ונתנו לו מן השמים מפתח של מטר], **וקם ואזל** [וקם משם, והלך לו].

כתוב לאחר מכן: **"ויהי דבר ה' אליו [אל אליהו] לאמר: לך מזה, ופנית לך קדמה, ונסתרת בנחל כרית"**. וכתוב להלן: **"והערכים מביאים לו [לאליהו] לחם ובשר בבקר וגו'."**

מהיכא [מהיכן הביאו לו העורבים]?

אמר רב יהודה אמר רב: מבי טבחי דאחאב [ממטבחיו של אחאב].

כתוב להלן: **"ויהי מקץ ימים וייבש הנחל, כי לא היה גשם בארץ"**.

כיון דחזא [כיון שראה] הקדוש ברוך הוא **דאיכא צערא בעלמא** משום שלא ירד גשם, רצה שיחזיר לו אליהו את מפתח הגשמים כדי להוריד מטר. וגילגל הדבר שיחזיר לו, כדלהלן.

כתיב: "ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם, הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך". ואכן כך היה, כפי שמסופר שם.

וכתיב להלן: "ויהי אחר הדברים האלה, חלה בן האשה בעלת הבית, ויהי חליו חזק מאד עד אשר לא נותרה בו נשמה".

"ותאמר אל אליהו: מה לי ולך איש האלקים באת אלי להזכיר עוני ולהמית את בני?"

בעא אליהו **רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית המתים** [ביקש אליהו שיתנו לו מן השמים את המפתח של תחיית המתים], כדי להחיות את בנה של אותה אלמנה.

אמרי ליה מן השמים: כל מפתחות אוצרותיו של הקדוש ברוך הוא נמסרו ביד שלוחים ממונים. אבל **שלוש מפתחות - לא נמסרו מעולם לשליח**, ואלו הם:

של חיה [יולדת], **ושל גשמים, ושל תחיית המתים**.

ואם ניתן לך עתה גם את מפתח תחיית המתים, בנוסף למפתח גשמים שכבר נמצא בידך, יתמהו ויאמרו: **שתיים** [שני מפתחות] **ביד תלמיד, ורק אחת ביד הרב!**

אייתי הא - ושקיל האי [הבא את מפתח גשמים, וניתן לך את מפתח תחיית המתים].

ומנין לנו שכך היה?

דכתיב שאמר אחר כך הקדוש ברוך הוא לאלהיו: **"לך הראה אל אחאב, ואתנה מטר"**. לא אמר לו הקדוש ברוך הוא "ותן מטר", אלא "ואתנה מטר". הרי שנטל הקדוש ברוך הוא מידו את מפתח הגשמים, ונתן מטר.

דרש ההוא גלילאה קמיה דרב חסדא: **משל דאלהיו, למה הדבר דומה?**

לגברא דטרקיה לגליה, ואבדיה למפתחיה [לאדם שטרק ונעל את השער שלו, ואיבד את מפתח השער]. כך אלהיו, נעל שערי מטר, ולבסוף איבד את מפתח הגשמים. שלא נפתח השער על ידו.

דרש רבי יוסי בציפורי: אבא אלהיו [אלהיו חביבי וגדולי] **קפדן** הוא. שהרי כעס על אחאב ואמר: "חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר".

הוה רגיל אלהיו **למיתגי גביה** [לבוא אליו, אל בית מדרשו של רבי יוסי] כל יום.

לאחר שדרש רבי יוסי כך, **איכסיה מיניה תלתא יומי** [נתכסה ממנו אלהיו שלשה ימים] - **ולא אתא** [ולא בא אליו].

כי אתא [כשבא אלהיו לבסוף, לאחר שלשה ימים], **אמר ליה רבי יוסי: אמאי לא אתא מר** [למה לא באת עד עתה]?

אמר ליה: קפדן קרית לי [משום שקראת לי קפדן]! **אמר ליה: הא דקמן** [הרי לפנינו הוכחה] **דקא קפיד מר** [שאתה קפדן], שהקפדת על שאמרתי עליך דבר זה, ולא באת אלי שלשה ימים!

"ולא ידבק בידך מאומה מן החרם". כי כל זמן שרשעים בעולם, חרון אף בעולם וכו'.

מאן רשעים?

אמר רב יוסף: גנבי. אלו שגונבים מן החרם.

תנו רבנן: רשע בא לעולם - חרון בא לעולם. שנאמר: **"בבוא רשע בא גם בוז ועם קלון חרפה"**.

רשע אבד מן העולם - טובה באה לעולם. שנאמר: **"ובאבד רשעים רנה"**.

צדיק נפטר מן העולם - רעה באה לעולם. שנאמר: **"הצדיק אבד ואין איש שם על לב, ואנשי חסד נאספים באין מבין, כי מפני הרעה נאסף הצדיק"**. "מפני הרעה", קודם שתבוא הרעה - "נאסף הצדיק". הרי שלאחר שמת - באה הרעה.

צדיק בא לעולם - טובה באה לעולם, והרעה מפסקת. שנאמר כשנולד נח: "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו".

[עד כאן ע"פ ביאור חכרותא]

הדרן עלך פרק כל ישראל יש להם חלק, וסליקא לה מסכת סנהדרין